

שיעורים פרטיים**

מערבית: ברוריה הורביץ

סומייה שלחה את בנה נאג'י ליפו להודיע למחמוד, שעבד שם באחד העיתונים, שהיא מצאה לו כלה ושעליו לחזור הביתה. היא ביקשה ממנו למסור לו שהיא לא מוכנה לחכות עוד, שכן מלאו לו כבר עשרים ושתיים שנים. כאשר הגיע נאג'י ליפו בצהרי אותו יום מצא את מחמוד ישן. בערב הקודם צפה במחזה מאת יוסף והבי, "כיסא ההודאה", שהצגתו נתארכה עד השעה אחת וחצי בלילה. תשובתו הייתה נחרצת: "אני בכלל לא חושב להתחתן".

הוא היה מאושר מהחיים שלו ביפו, במקום שלא חסר לו דבר. היו בה בתי קפה, תיאטראות ומועדוני תרבות. אמנים מפורסמים הופיעו בקונצרטים ובהצגות, מהם יוסף והבי, נגיב אלריחאני, עלי אלכסאר, מוחמד עבד אלוהאב ואפילו אום פולת'ום. בנוסף לכל אלה היו ביפו בתי קולנוע שהקרינו ללא הפסקה את מיטב הסרטים שזה מקרוב יצאו לאקרנים. הקולנוע האהוב עליו ביותר היה קולנוע אלהמברה בכניסה לשכונת אל-נוזהה. בחגים נהג ללכת לקולנוע אלשרק ולצפות בסרטים של פלאש גורדון ודיק טרייסי, משום שבימי החג ניתן היה לצפות בשלושה סרטים בזה אחר זה תמורת שני גרושים בלבד.

סומייה בכתה בפני אלאניסה ואמרה לה:

"איך זה שבגילו הוא לא חושב על חתונה?"
"אולי הבן שלך לא גבר?" תהתה אלאניסה.
"חס וחלילה!"

* אברהמים נצראללה הוא סופר ומשורר, נולד בשנת 1954 בעמאן בירת ירדן להורים פלסטינים שגורשו מהכפר אלברייג' (28 ק"מ ממערב לירושלים, עד 1948). למד במוסדות החינוך של אונר"א חינוך ופסיכולוגיה, עסק בחינוך ועבד כעיתונאי וכיועץ תרבות. חבר באגודת הסופרים הירדנית. נחשב כיום לאחד הסופרים הערבים המשפיעים והנקראים ביותר. מהדורות חדשות של ספריו רואות אור מדי שנה וזוכות להצלחה הן בקרב הקוראים והן בקרב המבקרים. היה מועמד לפרס העולמי לספרות ערבית על ספרו "זמן הסוסים הלבנים".

** מתוך הרומן "זמן הסוסים הלבנים", סדרת מכתוב, הוצאת עולם חדש, יראה אור ב-2018. עורכת התרגום: דימא דראושה.

"אז אולי בנות העיר סובבו לו את הראש?"

אלאניסה הייתה חסרת מזל יותר מכל נשות אלהאדיה. נישואיה נמשכו שלושה חודשים בלבד ולא הניבו דבר. תושבי הכפר סברו שהבעיה היא של בעלה ולא שלה, שכן הוא החל להתרחק מכל מקום שעשוי היה לפגוש בו אנשים אחרים. מאחר שלא מצא מקום שכזה התגייס ביזמתו לצבא התורכי, ומאז לכתו לא ראוהו עוד. היו שאמרו שהוא לא גבר, אולם אלאניסה לחשה בעצב על אוזנה של מונירה באחד הלילות:

"מסכן, הוא לא היה אשם".

"אני לא מבינה", אמרה מונירה.

"הוא מסכן. לא היה לו איבר כמו שיש לגברים".

"לא יכול להיות", נחרדה מונירה.

"תאמיני לי, הוא היה קטן יותר מגרגר פול".

בביקורו הראשון הכריחה אותו סומייה לבוא אֶתה כדי להראות לו את עפאף, וכאשר ראה אותה השתנה הכול. היא הייתה יפה, גבוהה ורזה וטופפה באופן קסום יותר מטפיתן של השחקניות שצפה בהן בקולנוע אלהמברה מדי יום חמישי.

"אבל היא לא יודעת לקרוא ולכתוב", אמר לאמו.

"היא למדה במנזר, והיא יודעת יוונית. כשתשמע אותה מדברת יוונית, בטוח תשנה

את דעתך. האם כבודך יודע יוונית?"

"לא", ענה במבוכה.

"אז תשתוק".

ברגע שעפאף פנתה אליהם, הבחינה שהשתנה באחת. פניו התמלאו מעט, עורו התבהר, גופו לא הזכיר עוד קנה סוכר, שפמו הדק קוצץ בקפידה ומשקפיו העגולים נראו כמשקפיים של רופא. היא חייכה ואמרה:

"בוקר טוב, דודתי".

"בוקר טוב, חמדתי".

די היה בחיוכה כדי להרטיט את לבו של מחמוד. חיוכה המאיר שפע חביבות שכמותה

לא ראה מעודו, ועורה השחום והזך הבלית את טוהר עיניה הגדולות.

"היא צעירה. תוכל ללמד אותה בעצמך", אמרה סומייה.

"את חושבת ככה?"

"אם בחור כמוך לא יוכל ללמד אותה, אז מי יוכל?"

בערב הלך חאג' ח'אלד לביתו של חאג' ג'ומעה אבו סונבול ואמר לו מה הוא חושב.

"בברכת האל", אמר לו אבו סונבול.

למחרת חזר מחמוד ליפו וקנה שעון וטבעת זהב. כאשר ראתה אותם הכלה לא ידעה

את נפשה מרוב שמחה. שעה ארוכה הילכה ברחובות הכפר והסתכלה על השעון והטבעת כאילו הם אינם שלה, והיא משתוקקת שמישהו יקנה לה אותם.

"את מוצאת חן בעיניי מכל הבחינות, אבל אני רוצה שתלמדי קריאה וחשבון. אני

אוהב לקרוא, ואני קונה הרבה ספרים ומגזינים. הייתי רוצה שתקראי את כל מה שאני

קורא כדי שנבין יותר טוב זה את זה".

מחמוד לא בזבו זמן ולמחרת בבוקר החל ללמד אותה, וכדי שתרגיש שהעניין רציני ביותר השאיר לה קובץ של בעיות בחשבון ואמר:
"אני רוצה שכל הבעיות האלה תהיינה פתורות כשאחזור, ובנוסף לכך תקראי את הסיפור הזה, מסכימה?"
"מסכימה".

*

עפאף שקעה בפתרון בעיות בחשבון ובקריאת סיפורים, בין שאהבה אותם ובין שלא. באחד הימים הגיע מחמוד לביקור פתע, נושא כהרגלו את כל גיליונות העיתון שבו עבד שיצאו לאור במהלך שהותו ביפו. היא השקיפה עליו מרחוק, ומשהבחינה בארגו הספרים והעיתונים על גג האוטובוס הבינה שהיא בצרה צרורה, משום שטרם נגעה בדפים שנתן לה בביקורו האחרון.

היא פתחה בריצה מראש הגבעה למרגלותיה, עברה כמה גדרות אבן המפרידות בין הכרמים לכוסתנים, וכאשר אזלו כוחותיה החלה להיתקל בגדרות זו אחר זו, ובכל פעם שנתקלה בגדר עשתה בה פרצה קטנה. כאשר הביטה לאחור ראתה שיצרה מעבר בין כל הגדרות. היא רצתה להגיע הביתה לפניו, אולי תצליח להשלים את מה שהחסירה, אך לשווא. האוטובוס הקדים אותה, וכך מצאה את עצמה במבחן המר והקשה ביותר בחייה. הוא אחז באוזנה וסובב אותה כפי שנהגו המורים לעשות לתלמידים באותם ימים.

היא צעקה ובכתה, לא בשל הכאב אלא בשל תחושת ההשפלה הבלתי צפויה. כל אימת שביקר בכפר, היא נהגה לכבס לו את בגדיו ולגהץ אותם, כפי שלמדה במנזר, אך הפעם נמנעה מלעשות זאת.

"תחפש לך מישהי אחרת שתגהץ לך את הבגדים שלך", אמרה בכעס.

"אני לא רגיל שמדברים אליי בטון כזה", השיב לה.

"מי שתולש לי את האוזן, עליו להתרגל לזה מעכשיו, כי אחרת הוא לא יתרגל לעולם". כתגובה על דבריה החליט לסלקה מבית הספר שלו, ועד מהרה פרצה המחלוקת העמוקה הראשונה שפגעה קשות ביחסיהם וגרמה לו להתנתק ממנה למשך שנה שלמה שבמהלכה לא ביקר אותה ולא יצר עמה כל קשר.

*

סומייה הרגישה שעפאף עומדת לחמוק מידיה. היא ניסתה להשלים בינה לבין בנה והאיצה באמה של עפאף להתערב כדי לשים קץ למריבה ביניהם.
"תביני, בתי, מחמוד יהיה עיתונאי חשוב. לא תמצאי בעל יותר טוב ממנו", אמרה לה אמה.

אולם עפאף גמרה אומר שלא לוותר.

בלית ברירה החליטה סומייה להשתמש בכוחות הנסתר כדי לפתור את הבעיה, יעלה לה הדבר ככל שיעלה. היא ביקשה ממוסא לקחת אותה לרמלה, שם נפגשה עם אחד השיח'ים, ולאחר שתיארה לו את המצב, הכין לה קמע ונתן לה את מילתו שהקמע יביא לפתרון הבעיה.

"תטמני את הקמץ תחת מפתן ביתה של ארוסתו", אמר לה, "וכאשר יעברו מעליו הארוסה ובני משפחתה, כל הרוע, הכעס והטינה יהיו בחלוף הימים להפכים שלהם". משימתה הקשה ביותר של סומייה הייתה לתכנן דרך פעולה מוצלחת כדי להגיע למפתן הדלת, לחפור בור ולטמון בו את הקמץ. לבסוף היא הצליחה להתגנב לשם באישון לילה ולהטמין את הקמץ תחת מפתן הדלת. לאחר מכן חזרה בשלום לביתה, ולא נותר לה אלא להמתין לתוצאות. השיח' שהיה מעוניין בפתרון הבעיה, לא הזניח גם את הארוס, והורה לה: "המסי את האבקה הזאת בתה שלו פעם, פעמיים ואפילו שלוש, כמה שתצליחי".

*

"בוקר טוב, חמוד שלי, התה מוכן", אמרה סומייה לבנה ששב מותש בלילה מיפו. "אני עייף. תני לי לישון".
לאחר זמן קצר חזרה אליו ואמרה:
"התה מוכן, חמוד, מה לך העצלנות הזאת?"
מחמוד קם, חיפש את המשקפיים שלו, ולאחר שמצא אותם התיישב על מיטתו ונשען בגבו על הקיר. היא הניחה את התה לצדו, והוא לגם ממנו מעט. התה לא ערב לחכו, והוא קם מהמיטה ושפך אותו בחצר.
סומייה יצאה מדעתה והחלה לסטור על לחייה.
"למה אתה עושה לי את זה?" אמרה.
"מה כבר קרה? זאת בסך הכול כוס תה, יא אום מחמוד".
כאשר נרגעה מעט אמרה לו:
"לא משנה, הכול בסדר. אני אכין לך תה חדש".
"זה בסדר, הפעם אני אכין לעצמי", אמר לה.
אבל היא לא ויתרה והלכה להכין לו תה. כאשר חזרה ראתה אותו מתגלח ואמרה לו:
"אשים לך את התה על אדן החלון. תשתה אותו כשיבוא לך".
היא יצאה מהחדר, אך עינה נותרה פקוחה, מצפה לראות מה יעלה בגורלה של כוס התה.

לאחר זמן קצר קפצה אחת התרנגולות על החלון, ומחמוד צעק לעברה:
"קישטה!"

התרנגולת ברחה, אך בדרך למטה לקחה אֶתה את כוס התה שהתנפצה לרסיסים. סומייה התיישבה והחלה לבכות על מר גורלה. וכדי שאסונה יקרם עור וגידים גם בצדו השני של גשר האוהבים, הרעים לפתע רעם והבריק ברק, ותוך רגעים ספורים נפתחו ארובות השמים.

*

כמה ימים לפני כן יצאו כל תושבי הכפר מבתיהם. הגברים התפללו את תפילת הגשם, ואילו הנשים והילדים הסתובבו ברחובות וביקשו מהשמים לרחם על האדמה ועל בני האדם ולהמטיר גשם. אום אלפאר אחזה בידה מטחנת יד והשליכה לתוכה כמה גרגרי

פול. אלעזיזה החזיקה בידה תרנגול, הִתה בו בידה כדי שיקרא בקול, וכאשר קרא שרו כולם:

הלוואי שבמים תטבע.	הו התרנגול בעל הכרבות הכחולה
הרטיבי את שְׁעַר הַשִּׁיבָה של רועינו.	הו אִם הגשמים הושיעינו
ואך שבה, והנה הצמחים בגובה הַבְּכָרוֹת.	הלכה אם הגשמים להביא רעמים
ואך שבה, והנה הצמחים בגובה הפרות."	הלכה אם הגשמים להביא גשמי ברכה,

המים זרמו ברחובות, על הגגות ומהגבעות, ואבני הגדרות נצצו כנרות בלילה. כאשר סומייה הסתכלה על הוואדי נדמה היה לה שהגשם ירד במשך שבועיים ללא הפסקה. היא נזכרה בקמע הטמון תחת מפתן ביתה של עפאף ופרצה בבכי.

*

אום עפאף יצאה לפתוח את תעלת המים הקטנה כדי שהמים שנקוו בתוך החצר יזרמו החוצה. היא ניסתה פעם אחר פעם לפתוח אותה בעזרת המקל הקטן שאחזה בידה, אך הרגישה שמונח שם דבר מה החוסם את התעלה. היא התכופפה ושלפה אותו, וכאשר הביטה בו נרעד לבה. הייתה לה תחושה שהיא אוחזת בידה קמע ושלא במקרה הוא נטמן שם.

היא רצה בגשם השוטף לביתו של השיח' חוסני ודפקה על הדלת. "מה קרה?" שאל אותה בדאגה.

היא ביקשה ממנו להקריא לה את הכתוב בקמע, והתברר לה שכתובים עליו שמותיהם של עפאף, מחמוד, שמה שלה ושמות נוספים של בני משפחתה. היא השביעה את השיח' חוסני שלא יספר דבר, הלכה משם ושרפה את הקמע. לאחר שהיה לאפר הרימה אותו ופיזרה אותו ברוח כדי להיות בטוחה שאין עוד בכוחו לבצע כל משימה שלשמה הוכן. וכך נחלה המשימה של סומייה כישלון חרוץ בשתי החזיתות.